

Työeläkelaitoksille

SUOMEN JA LUXEMBURGIN VÄLINEN SOSIAALITURVASOPIMUS

Suomen ja Luxemburgin välinen sosiaaliturvasopimus tulee voimaan 1.4.1991. Sopimusteksti on lähetetty yleiskirjeen A 10/89 liitteenä. Sopimuksen toimeenpanosta on tehty erillinen sopimus.

Tässä yleiskirjeessä kuvataan Luxemburgin eläkejärjestelmien pääpiirteitä ja selostetaan sosiaaliturvasopimuksen ja siihen liittyvän toimeenpanosopimuksen sisältöä ja sopimusten käytäntöön soveltamista työeläkkeiden osalta.

ELÄKETURVAKESKUS

Pentti Koivistoinen

Helena Tapio

LA/Tarja Heinilä-Hannikainen

21.3.1991

SISÄLLYSLUETTELO	Sivu
1 YLEISTÄ	3
1.1 Sopimuksen piiriin kuuluva lainsäädäntö	3
1.2 Henkilöt, joihin sopimusta sovelletaan	4
2 LUXEMBURGIN ELÄKEJÄRJESTELMÄT	5
2.1 Yleistä	5
2.2 Vanhuuseläke	5
2.3 Työkyvyttömyyseläke	7
2.3.1 Työkyvyttömyyseläkkeen laskeminen	7
2.4 Perhe-eläke	9
2.5 Eläkkeiden vähimmäis- ja enimmäismäärä	10
2.6 Indeksitarkistus	11
2.7 Vakuutusmaksupalautus	11
2.8 Rahoitus ja hallinto	11
3 SOSIAALITURVASOPIMUKSEN TÄRKEIMMÄT PERIAATTEET	11
3.1 Sopimusmaiden vakuutuskausien rinnastaminen	12
3.2 Eläkkeen maksaminen ulkomaille	12
3.3 Sovellettavan lainsäädännön määräytyminen	13
3.4 Poikkeukset työskentelymaan lainsäädännön soveltamisesta	13
3.4.1 Lähetetty työntekijä	13
3.4.1.1 Lähetetyn työntekijän todistus	14
3.4.2 Muut poikkeukset työskentelymaassa vakuuttamisesta	15
3.5 Etuuksien yhteensovitus	16
4 OIKEUS ELÄKKEESEEN JA ELÄKKEEN MÄÄRÄYTYMINEN	16
4.1 Luxemburgin eläkkeen määräytyminen	16
4.2 Suomen työeläkkeen määräytyminen	18
4.3 Kolmansien maiden vakuutuskausien rinnastaminen	18
5 ELÄKKEEN HAKEMINEN JA SOPIMUSMAIDEN VÄLINEN TIETOLIIKENNE	18
5.1 Eläkkeen hakeminen	18
5.1.1 Tiedottaminen päätöksistä, eläkkeensaajaa tai olosuhteita koskevat muutostiedot	20
5.2 Etuuksien pidättäminen	20
5.3 Valituksen jättäminen	21
5.4 Lääkärintarkastusten suorittaminen	21
5.5 Tilastot	21
6 SOPIMUKSEN SIIRTYMÄSÄÄNNÖKSET	22
7 LUETTELO SOPIMUKSEN TARKOITTAMISTA YHDYSELIMISTÄ	23

LA/Tarja Heinilä-Hannikainen

21.3.1991

1
YLEISTÄ

Suomen ja Luxemburgin välinen sosiaaliturvasopimus rakentuu samoille periaatteille kuin Suomen aiemmin solmimat sopimukset. Sen mukaan sopimusmaat rinnastavat toisen sopimusmaan kansalaiset omiin kansalaisiinsa lainsäädäntönsä sosiaalivakuutusetuuksien suhteen. Sopimusmääräykset myös määräävät, kummassa maassa sosiaalivakuuttaminen on kulloinkin hoidettava ja estävät näin kaksinkertaisen vakuuttamisen. Ne myös helpottavat eläkeoikeuden syntymistä ja turvaavat eläkkeiden maksamisen sopimusmaasta toiseen.

Sopimuksen perusteella myönnettyä etuutta ei makseta sopimuksen voimaantuloa edeltävältä ajalta. Kuitenkin myös jo ennen sen voimaantuloa täyttyneet vakuutuskaudet otetaan huomioon eläkeoikeutta määrättäessä, ja tätä ennen sattuneet eläketapahtumat voivat oikeuttaa eläkkeeseen. Sopimuksen siirtymäkauden säännöksistä kerrotaan tarkemmin kohdassa 6 sivulla 22. Sopimuksen soveltamisesta vastaavana viranomaisena toimii Suomessa sosiaali- ja terveysministeriö ja Luxemburgissa sosiaaliturvaministeriö. Sopimuksen käytännön toimeenpanosta ja maiden välisestä tietoliikenteestä huolehtivat sopimuksen toimeenpanosopimuksessa nimetyt yhdyselimet. Eläkeasioissa näitä ovat Suomessa Eläketurvakeskus ja Kansaneläkelaitos ja Luxemburgissa Sosiaaliturvan yleinen tarkastuslaitos.

1.1

Sopimuksen piiriin kuuluva lainsäädäntö

Sopimuksen 2 artikla luettelee lainsäädännön alat, joihin sopimusta sovelletaan. Näitä ovat Luxemburgissa:

- vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkevakuutus
- sairaus- ja äitiysvakuutus
- tapaturma- ja ammattitautivakuutus
- perhe-etuudet
- työttömyysetuudet.

Suomessa sopimusta sovelletaan seuraavaan lainsäädäntöön:

- työeläkevakuutus
- kansaneläke- ja yleinen perhe-eläkevakuutus
- sairausvakuutus ja yleiset kansanterveys- ja sairaalapalvelut
- tapaturma- ja ammattitautivakuutus
- työttömyysturva

LA/Tarja Heinilä-Hannikainen

21.3.1991

- lapsilisä
- työnantajan sosiaaliturvamaksu.

Sairaanhoitoetuudet annetaan siitä maasta, jossa vakuutetut asuvat. Kuitenkin lähetetyt työntekijät ja sopimusmaiden sosiaaliministeriöiden yhteisellä poikkeusluvalla kotimaansa vakuutuksessa pysyvät työntekijät perheenjäsenineen saavat sairaanhoitoetuudet enintään kahden vuoden ajan työskentelyvaltion lainsäädännön mukaisesti. Lisäksi turistit ja muut toisen sopimusmaan alueella tilapäisesti oleskelevat saavat välittömästi tarvitsemansa sairaanhoidon oleskelumaasta. Myös toisesta sopimusmaasta eläkettä saavat eläkeläiset, jotka asuvat toisen sopimusmaan alueella, saavat saman sairaanhoidon kuin asuinmaan kansalaiset. Eläkeläisten samoin kuin yli kaksi vuotta Luxemburgissa työskentelevien työntekijöiden, jotka pysyvät poikkeusmenettelyllä Suomen sosiaaliturvan piirissä, on liityttävä Luxemburgissa sairauskassaan etuudet saadukseen.

Sopimusmääräyksillä on helpotettu Suomen kansaneläkejärjestelmän mukaisten vanhuuseläkkeen ja perhe-eläkkeiden pohjaosan saamista. Pohjaosa voidaan sopimuksessa mainittujen edellytysten täyttyessä myöntää myös Luxemburgissa asuvalle Luxemburgin kansalaiselle.

Sopimusta ei sovelleta Luxemburgin lainsäädäntöön, joka koskee virkamiesten ja muiden julkisessa palveluksessa olevien vakuutettujen erityisjärjestelmiä. Sen sijaan Suomen osalta sopimus koskee myös virkamiehiä.

Varsinaisen sosiaaliturvasopimustekstin lisäksi sopimukseen liittyy päättöpöytäkirja, jossa on vain toista sopimuspuolta velvoittavia määräyksiä. Sopimuksen käytännön toimeenpanosta on sovittu erillisellä toimeenpanosopimuksella. Sopimusmaiden välillä on myös sovittu yhteisesti käytettävistä lomakkeista.

1.2

Henkilöt, joihin sopimusta sovelletaan

Sopimusta sovelletaan sen 3 artiklan mukaan henkilöihin, jotka ovat tai ovat olleet jomman kumman sopimusmaan lainsäädännön alaisia, ja henkilöihin, jotka johtavat oikeutensa näistä henkilöistä.

Sopimuksen 4 artiklan perusteella sopimusmaat rinnastavat lainsäädäntöään soveltaessaan omiin kansalaisiinsa toisen sopimusmaan kansalaiset, pakolaiset ja valtiottomat henkilöt.

LA/Tarja Heinilä-Hannikainen

21.3.1991

2

LUXEMBURGIN ELÄKEJÄRJESTELMÄT

2.1

Yleistä

Luxemburgin eläkejärjestelmät perustuvat työskenteleeseen ja yleensä myös vakuutusmaksujen maksamiseen. Näitä eläkejärjestelmiä on neljä: työntekijöiden, toimihenkilöiden, yrittäjien ja maatalousyrittäjien eläkejärjestelmä. Työntekijöiden eläkejärjestelmä on peräisin vuodelta 1911, toimihenkilöiden vuodelta 1931, yrittäjien vuodelta 1951 ja maatalousyrittäjien vuodelta 1956. Näistä eläkejärjestelmistä muodostettiin vuoden 1988 alusta lukien säännöksiltään yhtenäinen järjestelmä. Kuitenkin järjestelmien hallinto on edelleen neljällä eri eläkekassalla. Näiden vakuutusmaksuihin perustuvien järjestelmien lisäksi Luxemburgissa on kaivosmiesten eläkejärjestelmä ja vakuutusmaksuihin perustumattomat järjestelmät valtion virkamiehille ja muille valtion palveluksessa oleville ja muissa julkisissa laitoksissa työskenteleville sekä kuntien ja rautateiden palveluksessa työskenteleville.

Palkansaajien ja yrittäjien eläkejärjestelmiin kuulumisen on pakollista. Tietyin ehdoin pakollisen vakuutuksen edellytysten jäädessä täyttymättä vakuutusta voi jatkaa vapaaehtoisesti.

Seuraava kuvaus Luxemburgin eläkejärjestelmästä koskee palkansaajien ja yrittäjien eläkejärjestelmiä, joiden määräykset vastaavat nykyisin toisiaan. Järjestelmistä maksetaan vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeitä. Eläkkeitä ei makseta ilman sosiaaliturvasopimusta ulkomaille.

2.2

Vanhuuseläke

Vanhuuseläkeikä Luxemburgissa on 65 vuotta. Eläkkeen saaminen edellyttää, että vakuutetulla on vakuutus-aikaa vähintään 10 vuotta. Vanhuuseläkkeen voi ottaa myös varhennettuna 60 ikävuodesta lukien, mikäli vakuutetulla on vakuutusaikaa vähintään 40 vuotta. Toisin kuin yleisessä vanhuuseläkeikässä eläkkeelle jäävän varhennetun vanhuuseläkkeen ottaneen on loppettava työnteke kokonaan 65 ikävuoden täyttämistä edeltävänä eläkkeelläoloaikana.

Varsinaisina vakuutuskausina pidetään paitsi työskentelykausia myös niitä kausia, joilta on maksettu ansionmenetykskorvauksia. Tällaisia kausia ovat esimerkiksi sairaus-, äitiys-, tapaturma- ja työttömyyspäiväraha-kaudet. Varsinaisiin vakuutuskausiin luetaan myös yli 15 vuotta täyttäneen vakuutetun

LA/Tarja Heinilä-Hannikainen

21.3.1991

oppisopimussuhteessa täyttämät kaudet ja 12 kuukauden kausi, jolloin toinen vanhemmista on hoitanut kotona lastaan (ns. baby year) samoin kuin eräät muut kaudet, kuten asevelvollisuuskaudet tai kehitysmaassa kehitysyhteistyössä täytetyt kaudet. Lisäksi voidaan ottaa huomioon ns. vakuutuskausiin rinnastettavia kausia, jotta varhennetun vanhuuseläkkeen 40 vuoden karenssi aika täyttyisi. (Näitä rinnastettavia kausia voidaan ottaa huomioon myös minimieläkkeen saamiseksi karenssiajan pidentämiseksi ja eläkkeiden tasaosien saamiseksi, ks. näistä myös sivuilla 7 (kohta 2.3), 10 (kohta 2.5) ja 16 (kohta 4.1). Rinnastettavia kausia voidaan etuuksien saamiseksi ottaa huomioon, ellei vakuutettu ole täyttänyt näitä kausia muulla tavoin joko Luxemburgin tai jonkun muun maan eläkejärjestelmässä.

Vakuutuskausiin rinnastettavia kausia ovat mm. työkyvyttömyyseläkkeelläolokaudet. Opiskelu- tai ammattikoulutuskaudet, joita ei korvata oppisopimussuhteen perusteella, voidaan samoin ottaa huomioon. Vakuutetun tulee tällöin olla 18 ja 27 ikävuoden välillä. Vakuutuskausiin rinnastetaan myös kaudet, jolloin toinen vanhemmista on Luxemburgissa hoitanut alle kuusivuotiaista lastaan (eikä kysymys ole baby year'ista, jolta valtio maksaa vakuutusmaksut) samoin kuin nuorten työttömien työttömyyskarenssiajat, vähimmäispalkkaa vähemmän ansaitsevien henkilöiden kaudet, joilta vakuutusmaksua ei ole maksettu ja enintään 15 vuoden ansiotyökausi, joka on täytetty ennen Luxemburgin pakollisten eläkejärjestelmien voimaantuloa.

Vanhuuseläke muodostuu ansioperusteisesta osasta, jota karttuu 1,6 % vuodessa vakuutetun koko vakuutusajan ansioiden summasta. Tämän lisäksi eläkkeeseen kuuluu tasaosa, jota kertyy 1/40 kultakin vuodelta. Tasaosa on täysimääräinen 40 vakuutusvuoden jälkeen, jolloin se on 20 % ns. viitepalkasta. Vuonna 1990 tasaosa oli 5 630 frangia kuukaudessa *. Tasaosan määrä ei siis ole riippuvainen vakuutetun omista ansioista, sen sijaan siihen vaikuttaa vakuutetun vakuutuskausien määrä.

Eläkkeen perusteena käytettävä viitepalkka on lähellä Luxemburgin sosiaalista minimipalkkaa. Vuonna 1990 se on 28 150 frangia kuukaudessa. Eläkkeiden tasaosan määräytymisessä käytettävän viite-

* Luxemburgin frangi = Belgian frangi (BEC) = 0,1137 FIM (21.3.1991)

LA/Tarja Heinilä-Hannikainen

21.3.1991

palkan ja maan sosiaalisen minimipalkan välinen ero johtuu indeksitarkistusten eroavuudesta. Viitepalkan indeksitarkistus tapahtuu nykyisin joka kolmas vuosi, ja se tehdään kullakin kerralla lainsäädäntöteitse.

2.3

Työkyvyttömyyseläke

Työkyvyttömyyseläkkeen voi saada vakuutettu, joka pitkittyneen sairauden perusteella on menettänyt työkykyään siinä määrin, ettei hän pysty harjoittamaan omaa ammattiaan tai muuta vastaavaa, hänen voimilleen ja kyvyilleen sopivaa ammattia. Eläkeoikeuden saamiseksi edellytetään, että vakuutetulla on vähintään 12 kuukauden vakuutuskausi viimeisten kolmen vuoden aikana ennen työkyvyttömyystapahtumaa. Tämän kausiedellytyksen tulee olla täyttynyt ennen työkyvyttömyyden lääketieteellistä toteamista tai sairauspäivärahan maksamisen päättymistä. Vaadittava kolmen vuoden tarkastelujaksoa pidentävät vakuutuskausiin rinnastettavat kaudet. (ks. rinnastettavista kausista sivu 6). Vakuutuskausiedellytystä ei sovelleta, jos henkilö tulee työkyvyttömäksi tapaturmaisesti tai ammattitaudin vuoksi.

Työkyvyttömyyseläkkeen saaja ei saa olla ansiotyössä Luxemburgissa eikä muissa maissa.

2.3.1

Työkyvyttömyyseläkkeen laskeminen

Työkyvyttömyyseläke muodostuu samoin kuin vanhuuseläke ansioperusteisesta osasta ja tasaosasta. Nämä eläkkeen osat lasketaan samoin kuin vanhuuseläkkeessä. Kuitenkin kumpaankin näihin osiin voi lisäksi sisältyä ns. tulevaa aikaa. Tulevan ajan osuuden laskemista varten eläkkeen perusteena oleva ansio määräytyy toisin kuin eläkkeen perusteena olevat ansiot todelliselta työskentelyajalta.

1. Ansioperusteisen osan ns. tulevan ajan lisä eli ansioperusteinen erityisosa:

Erityisosaa karttuu työkyvyttömyystapahtumasta 55 ikävuoteen. Erityisosan määrä on 1,6 % kultakin vuodelta työkyvyttömyystapahtuman ja 55 ikävuoden täyttämisen välillä. Eläkeperusteena käytetään tällöin vakuutetun oletettuja tuloja. Oletetut tulot saadaan jakamalla vakuutetun 25 ikävuoden täyttämisen ja eläketapahtuman välisen kauden todelliset tulot tähän samaan kauteen sisältyvillä vuosilla:

LA/Tarja Heinilä-Hannikainen

21.3.1991

tulot vuosilta 25 v - työvyttömyys
25 ikävuoden ja työvyttömyystapahtuman väliset vuodet

Tulevan ajan osuus saadaan siis suhteuttamalla työntekijän todelliset ansiotulot niihin kausiin, joilta hänellä olisi 25 vuotta täytettyään ollut mahdollista ansaita tuloja, eikä huomioimalla vain hänen todelliset vakuutusvuotensa.

Huomioon otettavista vuosista voidaan kuitenkin oletettua tuloa laskettaessa vähentää vuosia, joilta vakuutetulla ei ole tuloja. Tällaisia kausia ovat työvyttömyyseläkeolokaudet, ammatillisessa koulutuksessa täytetyt kaudet, työttömyysetuuden karenssikaudet ja lasten kasvatuskaudet.

2. Tasaosan ns. tulevan ajan lisä eli erityistasaosaa:

Erityistasaosaa varten tulevaa aikaa karttuu 65 ikävuoteen asti. Kuitenkin huomioon otettavien vuosien määrä voi olla enintään 40. Erityistasaosaa karttuu 1/40 kultakin vuodelta, joka on jäljellä eläketapahtuman sattumisesta 65 vuoden täyttämiseen. Eläkkeen perusteena olevana palkkana käytetään samoin kuin todelliseen työskentelyaikaan perustuvan tasaosan laskemisessa ns. viitepalkkaa (ks. tästä sivu 6).

aika eläketapahtumasta 65 v:n täyttämiseen x 20 % viitepalkasta
40

Erityistasaosaa maksetaan täysimääräisenä, jos vakuutetulla on ollut katkoton vakuutusjakso ennen eläketapahtumaa. Jos eläketapahtumaa edeltävässä työssä on ollut katkoja, erityistasaosaa myönnetään suhteutettuna:

ne vuodet 25 v:n ja el.tapahtuman välillä, jotka ovat vakuutusvuosia
kaikki vuodet 25 v. täyttämisestä eläketapahtumaan

Työvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi 65 vuoden iässä. Vakuutettu on 50 ikävuoteen asti velvollinen osallistumaan eläkekassansa määräämään kuntoutukseen. Työvyttömyyseläkettä maksetaan työvyttömyystapahtumapäivästä lukien. Jos vakuutettu on saanut samalta ajalta sairauspäivärahaa, työvyttömyyseläke maksetaan sairauskassalle, joka maksaa mahdollisen päivärahan ja eläkkeen välisen erotuksen vakuutetulle. Jos vakuutettu saa sairauspäivärahaa tai sitä vastaavaa korvausta muualta kuin Luxemburgista, työvyttömyyseläke

LA/Tarja Heinilä-Hannikainen

21.3.1991

alkaa vasta tämän etuuden päättyessä. Työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää takautuvasti enintään yhden vuoden ajan eläkehakemuksen jättämisestä lukien.

2.4

Perhe-eläke

Vuoden 1988 alusta lukien leskeneläkkeeseen on oikeus sekä nais- että miesleskellä. Perhe-eläkettä voivat saada myös edunjättäjän lapsi, eronnut puoliso sekä eräät muut omaiset.

Leskeneläkettä voi saada puoliso, jos edunjättäjä oli saanut eläkettä tai hänellä oli ollut vähintään yksi vuosi vakuutusaikaa viimeisten kolmen vuoden aikana ennen eläketapahtumaa. Tätä karenssiaikaa pidentävät vakuutuskausiin rinnastettavat kaudet, elleivät ne ole päällekkäisiä. (ks. rinnastettavista kausista sivu 6). Vakuutuskausiedellytystä ei sovelleta tilanteissa, joissa kuolemantapaus on sattunut tapaturmaisesti tai ammattitaudin aiheuttamana.

Leskeneläkettä ei kuitenkaan voi saada leski, joka oli ollut avioliitossa edunjättäjän kanssa alle yhden vuoden ajan ennen edunjättäjän eläkkeelle jäämistä tai ennen hänen kuolemaansa. Leskeneläkeoikeutta ei ole myöskään henkilöllä, jonka puoliso avioliiton solmimishetkellä sai vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkettä. Leskeneläkkeeseen on kuitenkin oikeus puolisollla, jos:

- edunjättäjän kuolema aiheutui tapaturmasta,
- avioliitosta oli syntynyt lapsi,
- avioliitto oli jatkunut yli vuoden ja puolisoiden ikäero oli alle 15 vuotta tai
- avioliitto oli jatkunut 10 vuotta.

Myös eronneella puolisollla on oikeus leskeneläkkeeseen, ellei hän ollut solminut uutta avioliittoa ennen aiemman puolisonsa kuolemaa.

Leskeneläkkeen määrä on 2/3 edunjättäjän eläkkeen ansioperusteisesta osasta ja ansioperusteisesta erityisosasta. Eläkkeeseen tulee lisäksi edunjättäjän eläkkeen täysi tasaosa ja erityistasaosaa.

Eronneen puolison leskeneläke lasketaan avioliiton kestoaikaan suhteutettuna.

Leskeneläkkeen maksaminen päättyy, jos leski solmii uuden avioliiton ennen 50 ikävuottaan. Tällöin hän saa kertasuorituksena viiden vuoden leskeneläkkeen. Yli 50-vuotias etuudensaaja saa kolmen vuoden leskeneläkkeen kertasuorituksena, jos hän solmii uuden avioliiton.

LA/Tarja Heinilä-Hannikainen

21.3.1991

Leskeneläkkeen saajaan rinnastetaan edunjättäjän muita omaisia, ellei edunjättäjältä jää leskeä. Tällöin perhe-eläkkeen voivat saada edunjättäjän muut sukulaiset suoraan alenevassa tai ylenevässä polvessa sekä ottolapset. Lisäedellytyksenä etuuden saamiseksi on, että etuudensaaja on leski, eronnut tai naimaton. Lisäksi hänen tulee olla elänyt vähintään viisi vuotta yhdessä edunjättäjän kanssa välittömästi ennen edunjättäjän kuolemaa tai eläkkeelle siirtymistä. Etuudensaajan tulee myös olla yli 40-vuotias edunjättäjän kuollessa ja hänen on tullut huolehtia edunjättäjän taloudesta. Lisäksi edunjättäjän on tullut huolehtia tänä aikana edunsaajan toimeentulosta.

Lapseneläke voidaan maksaa alle 18-vuotiaalle lapselle tai enintään 25-vuotiaalle opiskelevalle lapselle. Lapseneläkkeen määrä on 1/5 edunjättäjän eläkkeen ansioperusteisesta osasta ja ansioperusteisesta erityisosasta. Tämän lisäksi eläkkeeseen sisältyy 1/3 edunjättäjän eläkkeen tasaosasta ja erityistasaosasta. Täysorvolle eläkkeen määrä on kaksinkertainen. Jos lapsella on oikeus eläkkeeseen molempien vanhempiensa jälkeen, eläkkeistä maksetaan vain korkeampi.

Perhe-eläkkeiden yhteismäärä ei voi ylittää edunjättäjän eläkkeen tai eläkeoikeuden määrää. Jos perhe-eläkkeensaajalla on ansiotuloja, ansiotuloja korvaavia etuuksia tai omia eläkkeitä, perhe-eläkettä vähennetään 45 %:lla näistä tuloista. Niille edunsaajille, jotka elivät samassa taloudessa edunjättäjän kanssa ja joiden elatuksesta edunjättäjä oli vastuussa, maksetaan kolmen kuukauden ajan eläketapahtumasta lukien edunjättäjän omaa eläkettä tai sen suuruista eläkettä, johon edunjättäjä kuollessaan olisi ollut oikeutettu.

2.5

Eläkkeiden vähimmäis- ja enimmäismäärä

Vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeen määrä ei saa alittaa 86 % maan viitepalkasta eli vuonna 1990 24 207 frangia kuukaudessa, jos vakuutetulla on 40 pakollista tai niihin rinnastettavaa vakuutusvuotta. Jos vakuutetulla on tätä vähemmän vakuutusaikaa, mutta kuitenkin vähintään 20 vakuutusvuotta, vähimmäiseläkettä vähennetään 1/40 jokaiselta puuttuvalta vuodelta.

Eläkkeen enimmäismäärä on 5/6 nelinkertaisesta viitepalkasta eli vuonna 1990 se on 93 825 frangia kuukaudessa.

LA/Tarja Heinilä-Hannikainen

21.3.1991

2.6

Indeksitarkistus

Eläkkeisiin tehdään indeksitarkistus sekä automaattisesti elinkustannusindeksin muutoksen perusteella että vähintään joka viides vuosi erityislain perusteella.

2.7

Vakuutusmaksupalautus

Ellei vakuutettu täytä vanhuuseläkkeen saamiseksi edellytettyä karenssiaikaa 65 vuotta täyttäessään, hänelle palautetaan hakemuksesta hänen maksamansa vakuutusmaksut, jotka tarkistetaan indeksillä.

2.8

Rahoitus ja hallinto

Eläkevakuutus rahoitetaan vakuutusmaksuilla sekä valtion ja kuntien tuella. Työntekijät ja työnantajat maksavat kumpikin vakuutusmaksunaan 8 % palkasta. Yrittäjät maksavat vakuutusmaksuna 16 % tulostaan. Valtio ja kunnat osallistuvat eläkekustannuksiin.

Vakuutusmaksujen perusteena olevilla tuloilla on sekä ala- että ylärajansa. Tulojen tulee olla kuukaudessa vähintään maan sosiaalisen minimipalkan suuruinen eli vuonna 1990 vähintään 30 625 frangia kuukaudessa. Enimmillään vakuutusmaksut peritään tuloista, jotka ovat neljä kertaa tämän sosiaalisen minimipalkan määrä, eli vuonna 1990 122 498 frangia kuukaudessa.

Eläkejärjestelmää hoitavat neljä eläkekassaa. Nämä ovat työntekijöiden eläkekassa (AVI), toimihenkilöiden eläkekassa (CPEP), käsityöläisten, kaupan ja teollisuuden eläkekassa (CPACI) ja maatalousalan eläkekassa (CPA). Sosiaaliturvaministeriö valvoo eläkevakuutuksen toimeenpanoa.

3

SOSIAALITURVASOPIMUKSEN TÄRKEIMMÄT PERIAATTEET

Sopimusmaiden kansalliset rinnastetaan sopimusta sovellettaessa oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa osalta toisiinsa. Tästä periaatteesta aiheutuvat useat muut sopimuksen tärkeimmistä periaatteista.

LA/Tarja Heinilä-Hannikainen

21.3.1991

3.1

Sopimusmaiden vakuutuskausien rinnastaminen

Oikeus eläkkeeseen Luxemburgista syntyy useiden vuosien vakuutukseen kuulumisen jälkeen. Sopimuksen 22 artiklan perusteella karenssiaikaa on lievennetty niiden vakuutettujen osalta, jotka ovat olleet työssä myös Suomessa. Sen mukaan Suomen työeläkevakuutuskaudet rinnastetaan Luxemburgin vakuutuskausiin eläkeoikeuden syntymiseksi. Edellytyksenä tälle on, etteivät molemmissa maissa täyttyneet vakuutuskaudet ole päällekkäisiä. Vakuutuskausien yhteenlaskemista varten Eläketurvakeskus antaa todistuksen työeläkevakuutuskausista Suomessa.

Vakuutetun on kuitenkin eläkkeen saadakseen kuulutava Luxemburgin eläkevakuutukseen vähintään yhden vuoden ajan niissä tilanteissa, joissa eläkeoikeus Luxemburgista syntyy vain molempien sopimusmaiden vakuutuskausia yhteenlaskemalla. Jos eläkeoikeus Luxemburgissa syntyy siellä täyttyneiden kausien perusteella, eläke voidaan myöntää myös alle yhden vuoden työskentelyn jälkeen, jos maan oma lainsäädäntö sen mahdollistaa. Jos oikeutta eläkkeeseen ei ole syntynyt vakuutuskaudet yhteenlaskemallakaan, vakuutetun maksamat vakuutusmaksut palautetaan hänen täyttäessään 65 vuotta.

Suomen työeläkelainsäädännön vaatimaan viiden vuoden Suomessa asumisaikaan voidaan rinnastaa vakuutuskausia Luxemburgissa, jotta työkyvyttömyyseläkkeeseen voitaisiin laskea hyväksi eläkeiän ja eläketapahtuman välinen aika. Tällöin edellytetään, että Luxemburgin vakuutuskaudet ovat täyttyneet vakuutetun oman työn perusteella ja että ne eivät ole päällekkäisiä Suomessa asumisaikojen kanssa.

3.2

Eläkkeen maksaminen ulkomaille

Luxemburgissa karttuneita eläkkeitä ei makseta ulkomaille ilman sosiaaliturvasopimusta. Sen sijaan sosiaaliturvasopimuksen 5 artikla ja eräiden työtaturmavakuutusetuuksien osalta 17 artikla velvoittavat sopimusmaat maksamaan etuudet maasta toiseen.

Sopimusmaan on myös maksettava toisen sopimusmaan kansalaiselle etuudet kolmansiin maihin samoin edellytyksin kuin omille kansalaisilleen.

Työttömyysetuuksia ei makseta ulkomaille. Sopimuksen päättöpöytäkirjan mukaan ei myöskään Suomen työttömyyseläkkeitä eikä osa-aikaeläkettä makseta ulkomaille.

LA/Tarja Heinilä-Hannikainen

21.3.1991

3.3

Sovellettavan lainsäädännön määräytyminen

Sosiaaliturvasopimuksen mukaan sen piiriin kuuluvat henkilöt on vakuutettava Luxemburgissa, jos he työskentelevät siellä. Suomen osalta sopimus määrää, että Suomen työeläkevakuutusta, työtapaturma- ja ammattitautivakuutusta ja työnantajan sosiaaliturvamaksua koskevia säännöksiä noudatetaan silloin, kun työ tehdään Suomessa. Suomessa asumiseen perustuvat vakuutukset, kuten mm. kansaneläkevakuutus ja sairausvakuutus, hoidetaan Suomessa, jos asianomaiset henkilöt asuvat täällä.

3.4

Poikkeukset työskentelymaan lainsäädännön soveltamisesta

3.4.1

Lähetetty työntekijä

Työskentelymaassa vakuuttamisesta poiketaan sopimuksen 8 artiklan mukaan silloin, kun on kysymys lähetetystä työntekijästä. Työntekijän lähtiessä tekemään työtä tilapäisesti toiseen sopimusmaahan lähtömaassa olevan työnantajansa palveluksessa hän pysyy kotimaansa lainsäädännön piirissä enintään 24 kuukauden ajan.

Kun työntekijä pysyy työsuhteessa lähtömaassa olevaan työnantajaansa, häntä voidaan pitää lähetetynä työntekijänä ensimmäisten kahden vuoden ajan siitä riippumatta, jatkuuko hänen toisessa sopimusmaassa työskentelynsä tämän määräajan päätyttyä. Työntekijä ei ole lähetetty työntekijä, jos hän siirtyy toiseen sopimusmaahan esim. suomalaisen yrityksen luxemburgilaisen tytäryhtiön palvelukseen tai jos hän on jo ennen työsuhteen alkua asunut Luxemburgissa.

Lähetetyn työntekijän määräajan päätyttyä työntekijän vakuuttaminen siirtyy työntekomaahan, jos työskentely siellä edelleen jatkuu. Poikkeustilanteissa lähtömaan lainsäädännön soveltamista työntekijään voidaan kuitenkin jatkaa. Tällainen jatkoaika voidaan myöntää sopimuksen 9 artiklan perusteella sopimusmaiden sosiaaliministeriöiden yhteisellä päätöksellä. Ministeriöt voivat yhdessä sopia myös muista poikkeuksista niihin sopimusmääräyksiin, joissa määrätään, kummassa sopimusmaassa vakuuttaminen on hoidettava.

LA/Tarja Heinilä-Hannikainen

21.3.1991

3.4.1.1

Lähetetyn työntekijän todistus

a) Tilapäinen työskentely Luxemburgissa suomalaisen työnantajan palveluksessa

Työnantaja tai työntekijä saa hakemuksesta Suomessa Eläketurvakeskukselta todistuksen Suomen lainsäädännön piirissä pysymisestä, kun työntekijä lähetetään Luxemburgiin. Tämän todistuksen SF/LUX 1 esittämällä työnantaja ja työntekijä vapautuvat velvollisuudesta maksaa sosiaaliturvamaksut Luxemburgiin. Todistuksella todistetaan paitsi Suomen sosiaaliturvalainsäädännön piiriin kuuluminen myös erikseen lähetetyn työntekijän ja hänen perheenjäsentensä oikeus sairaanhoidon saamiseen Luxemburgissa.

Lähetetyn työntekijän todistusta voi hakea paitsi Eläketurvakeskuksesta (ulkomaisten eläkeasiain jaosto) myös eläke- tai tapaturmavakuutuslaitoksen, Tapaturmavakuutuslaitosten Liiton tai Kansaneläkelaitoksen paikallistoimiston kautta.

Todistusta ei Luxemburgissa työskentelyn alkaessa tarvitse toimittaa luxemburgilaiselle viranomaiselle tai laitokselle, vaan se on esitettävä vaadittaessa. Saadakseen sairaanhoitoetuudet Luxemburgissa työntekijän ja hänen perheenjäsentensä olisi hankittava lisäksi Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistosta todistus SF/LUX 3.

Ennen todistuksen antamista Eläketurvakeskuksen tehtävänä on tarkistaa, että kysymyksessä olevan työntekijän eläketurva on Suomen lakien mukaan järjestetty. Tämä on käytännössä osoittautunut hankalaksi, koska todistukset yleensä annetaan työkomennuksen alkaessa, jolloin kaikkia työntekijöitä koskevia työsuhdetietoja ei vielä ole rekisteröity.

Eläketurvakeskus lähettää jäljennökset antamistaan lähetetyn työntekijän todistuksista eläkelaitoksille, jotta laitokset voivat valvoa, että työeläkevakuutus on myös ulkomaisen työkomennuksen aikana hoidettu asianmukaisesti kunkin työntekijän kohdalla.

Lähetetyn työntekijän todistusta ei yleensä tarvita, jos työntekijä lähtee Luxemburgiin vain esimerkiksi lyhyelle työmatkalle tai opintomatkalle korkeintaan kuukaudeksi. Tarvittaessa todistus voidaan toimittaa jälkikäteen.

LA/Tarja Heinilä-Hannikainen

21.3.1991

b) Tilapäinen työskentely Suomessa luxemburgilaisen työnantajan palveluksessa

Luxemburgista Suomeen tilapäisesti työhön tulevalla työntekijällä tulee olla vastaava lähetetyn työntekijän todistus kuin Suomesta Luxemburgiin lähtevällä. Lomakkeella LUX/SF 1 todistetaan paitsi työntekijän kuuluminen Luxemburgin lainsäädännön piiriin lähettämisaikana, myös työntekijän oikeus sairaanhoitoetuksiin.

Eläketurvakeskus säilyttää tiedon siitä, että työntekijä on Luxemburgista lähetetty työntekijä, jolloin välttyään mm. valvontatoimenpiteiltä. Sairaanhoitoetuksia varten työntekijällä ja hänen perheenjäsenillään pitäisi olla lisäksi todistus LUX/SF 3.

c) Lähettämisaajan jatkaminen

Jos työskentely jatkuu yli kaksi vuotta, työnantaja voi työntekijän suostumuksella hakea lähettämisaajan pidennystä lähettäjään asianomaiselta ministeriöltä. Pidennystä voidaan hakea työn arvioituun päättämiseen asti. Lähettäjään ministeriö sopii sen jälkeen työntekijään ministeriön kanssa siitä, suostuvatko ne pidennykseen. Jos jatkoaikaa myönnetään, työntekijä voi osoittaa kuuluvansa kotimaansa vakuutukseen ministeriöiden välisen kirjeenvaihdon perusteella. Luxemburgin sairaanhoitoetuksien saamiseksi näissä tapauksissa työntekijän on tehtävä jatkovakuutus työntekijöiden sairauskassassa Luxemburgissa. Sairaanhoitoetudet annetaan kuitenkin esittämällä Luxemburgissa todistus SF/LUX 3 ja Suomessa LUX/SF 3.

3.4.2

Muut poikkeukset työskentelymaassa vakuuttamisesta

Julkisessa palveluksessa olevat työntekijät, jotka lähetetään tässä tehtävässään sopimusmaasta toiseen, pysyvät lähtömaan sosiaalivakuutuksen piirissä. (Sopimuksen 7 artiklan 2 kappale). Luxemburgin osalta virkamiehet eivät kuulu sopimuksen piiriin, sen sijaan Suomen osalta sopimusta sovelletaan myös virkamiehiin.

Alusten miehistö on sopimuksen mukaan vakuutettava sen sopimusvaltion lainsäädännön mukaisesti, jonka lippua alus käyttää. Alusten miehistöön rinnastetaan myös muut aluksella työskentelevät henkilöt, jotka tekevät aluksella työtä muutoin kuin tilapäisesti. (Sopimuksen 7 artiklan 3 kappale).

LA/Tarja Heinilä-Hannikainen

21.3.1991

Sopimuksen päättöpöytäkirjan mukaan Suomen osalta yrittäjät on vakuutettava Suomen lainsäädännön mukaan heidän täällä harjoittamansa yritystoiminnan osalta vain, jos he asuvat Suomessa.

3.5

Etuuksien yhteensovitus

Sopimuksen 6 artiklan mukaan toisesta sopimusmaasta maksettava etuus tai toisessa sopimusmaassa ansaittu tulo voidaan toisessa sopimusmaassa ottaa huomioon, kun sovelletaan jälkimmäisen sopimusmaan lainsäädäntöä etuuksien yhteensovittamisesta, vähentämisestä tai keskeyttämisestä. Etuuksien tai tulojen yhteensovittaminen on sopimusmääräyksen perusteella mahdollista, kun on kysymys päällekkäisistä etuuksista tai tulosidonnaisista etuuksista.

4

OIKEUS ELÄKKEESEEN JA ELÄKKEEN MÄÄRÄYTYMINEN

4.1

Luxemburgin eläkkeen määräytyminen

Luxemburgin eläkekassat soveltavat pääsääntöisesti omaa lainsäädäntöään määrätessään oikeudesta eläkkeeseen ja laskiessaan eläkkeen määrää.

Luxemburgilainen eläkelaitos voi kuitenkin ottaa huomioon myös Suomen työeläkelainsäädännön mukaisia vakuutuskausia, jotta oikeus eläkkeeseen syntyisi. Tällöin voidaan Suomesta ottaa huomioon myös vastaavia vakuutuskausiin rinnastettavia kausia, joita Luxemburgin omassa lainsäädännössä on mahdollista rinnastaa vakuutuskausiin. Suomen työeläkejärjestelmän mukaiset vakuutuskaudet voidaan ottaa huomioon ilman alaikärajaa. (Sopimuksen 22 artiklan 1 ja 2 kappaleet).

Sopimuksen 22 artiklan 3 kappaleen mukaan työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeen karenssiaikaa pidentävinä kausina voidaan myös pitää Suomessa täyttyneitä vastaavia kausia. (ks. Luxemburgin lainsäädännön rinnastettavista kausista kohta 2.2 sivu 6). Sopimusmääräyksen perusteella voidaan Luxemburgin eläkejärjestelmän karenssiaikaa jatkaa esim. kausilla, joina vakuutettu on Suomessa ollut työkyvyttömyyseläkkeellä, opiskellut tai hoitanut lastaan.

Sopimuksen 22 artiklan 4 kappaleen perusteella voidaan lisäksi ottaa huomioon vakuutetun Suomessa täyttämät vakuutuskaudet, jotta Luxemburgin valtio voisi maksaa vakuutusmaksut vakuutetusta, joka on

LA/Tarja Heinilä-Hannikainen

21.3.1991

jäänyt kotiin hoitamaan lastaan ns. baby year:n ajaksi (ks. tästä tarkemmin kohta 2.2 sivu 6). Vakuutetulla voi olla oikeus kyseiseen etuun, jos hän on Suomessa ollut vakuutettuna työeläkejärjestelmässä yhden vuoden ajan viimeisten kolmen vuoden aikana.

Jos vakuutetulla on oikeus eläkkeeseen Luxemburgista ottamatta huomioon Suomen työeläkevakuutuskausia, luxemburgilainen eläkelaitos laskee eläkkeen soveltaen pelkästään omaa lainsäädäntöään. Jos eläkeoikeuden syntymiseksi on ollut tarpeen ottaa huomioon myös suomalaisia vakuutuskausia, luxemburgilainen eläkelaitos laskee eläkkeen sekä oman lainsäädäntönsä että sopimusmääräysten perusteella. Näin laske-
tuista eläkkeistä määrältään korkeampi myönnetään.

Sopimusmääräysten perusteella laskettava eläke Luxemburgista määräytyy soveltamalla ns. pro rata-menettelyä. Tällöin eläke lasketaan ensin kaikkien molemmissa maissa täyttyneiden vakuutuskausien perusteella soveltaen Luxemburgin lainsäädäntöä. Näin saadaan ns. teoreettinen eläkkeen määrä. Tämän jälkeen eläkelaitos laskee Luxemburgin maksettavaksi tulevan eläkkeen määrän. Se saadaan kertomalla eläkkeen teoreettinen määrä Luxemburgin lainsäädännön mukaisten vakuutuskausien ja molempien sopimusmaiden vakuutuskausien välisellä suhteella. Tämä eläke on ns. proratisoitu eläke.

Sopimuksen 24 artiklan mukaan eläkeoikeuden saadaksesen vakuutetulla tulee olla vähintään yksi vuosi vakuutusaikaa Luxemburgissa, ellei Luxemburgin lainsäädännön mukaan ole mahdollista myöntää etuutta tätä lyhyemmän vakuutusajan perusteella. Ellei eläkeoikeutta ole syntynyt, vakuutetulle palautetaan hänen maksamansa vakuutusmaksut, kun hän täyttää 65 vuotta.

Sopimusta sovellettaessa luxemburgilainen eläkelaitos maksaa eläkkeensaajalle vähintään oman lainsäädäntönsä määräämän minimieläkkeen. Minimieläkkeen määrää laskettaessa otetaan huomioon myös Suomen vakuutusaika. Tällöin esim. vakuutetulla, joka on ollut työeläkevakuutettu Suomessa 30 vuotta ja vakuutettuna Luxemburgissa 10 vuotta, on oikeus Luxemburgin lainsäädännön mukaiseen vähimmäiseläkkeen täyteen määrään. (Ks. vähimmäiseläkkeestä tarkemmin kohta 2.5 sivu 10).

Luxemburgin maksamaa minimieläkettä varten ei oteta huomioon ulkomaisia eläkkeitä, joten ne eivät vähennä Luxemburgista maksettavaa minimieläkettä.

LA/Tarja Heinilä-Hannikainen

21.3.1991

4.2

Suomen työeläkkeen määräytyminen

Suomen työeläkkeen määräytymisessä noudatetaan myös sopimuksen voimassaollessa Suomen omaa lainsäädäntöä. Oikeus eläkkeeseen siis syntyy ja eläke laskeaan Suomen lainsäädännön mukaisesti. Ainoastaan työeläkelakien edellyttämää viiden vuoden Suomessa asumisaikaa täytettäessä poiketaan Suomen lain säännöksistä. Sosiaaliturvasopimuksen 26 artiklan perusteella voidaan ottaa huomioon vakuutetun oman työnsä perusteella täyttämät eläkevakuutuskaudet Luxemburgissa, jotta työkyvyttömyyseläkkeeseen voitaisiin Suomessa laskea hyväksi eläketapahtuman ja eläkeiän välinen aika. Tällöin Suomen asumiskaudet ja vakuutuskaudet Luxemburgissa eivät saa olla päällekkäisiä.

4.3

Kolmansien maiden vakuutuskausien rinnastaminen

Sopimuksen 28 artiklan perusteella sopimusmaat voivat ottaa huomioon myös kolmansien maiden vakuutuskausia, jotta oikeus eläkkeeseen syntyisi. Tällöin edellytetään, että molemmat sopimusmaat ovat tehneet sosiaaliturvasopimuksen kysymyksessä olevan maan kanssa. Lisäksi vaaditaan, että näissä sosiaaliturvasopimuksissa on määräykset vakuutuskausien yhteenlaskemisesta.

5

ELÄKKEEN HAKEMINEN JA SOPIMUSMAIDEN VÄLINEN TIETOLIIKENNE

Sosiaaliturvasopimuksen perusteella sopimusmaiden viranomaiset ja vakuutuslaitokset ovat velvollisia antamaan toisilleen apua. Yhteydenpito maiden välillä tapahtuu yhdyselinten välityksellä. Yhdyselinten nimet ja osoitteet ovat kohdassa 7 sivulla 23.

Sosiaaliturvasopimukseen liittyvissä asioissa voidaan käyttää suomea, ruotsia, ranskaa, englantia tai saksaa. Toimeenpanosopimuksessa on lisäksi sovittu, että yhdyselinten ja asianomaisen vakuutuslaitosten välinen kirjeenvaihto käydään ensisijaisesti saksaksi.

5.1

Eläkkeen hakeminen

Eläkkeitä haetaan sekä Suomesta että Luxemburgista maan omilla hakemuslomakkeilla. Eläkehakemus tulee vireille samanaikaisesti molemmissa sopimusmaissa,

LA/Tarja Heinilä-Hannikainen

21.3.1991

kun hakemus on jätetty toiseen sopimusmaahan edellyttäen, että hakija jättää myös toisen sopimusmaan lainsäädännön mukaisen eläkehakemuksen. (Sopimuksen 37 artikla). Sopimuksen päättöpöytäkirjassa on Suomen puolelta määräys siitä, että hakemus on jätettävä kuuden kuukauden kuluessa Luxemburgin hakemuksen jättämisestä. Tällöin hakemusten vireilletulopäivä on sama. Hakemukset voi Suomessa jättää samoille laitoksille kuin Suomen sisäisessä eläkehakemusmenettelyssä. Luxemburgilaiset hakemukset toimitetaan kuitenkin aina suomalaisten yhdyselinten (Eläketurvakeskus tai Kansaneläkelaitos) kautta Luxemburgiin. Luxemburgissa hakemukset voidaan jättää asianomaiselle vakuutuslaitokselle tai yhdyselimelle.

Kun suomalaisesta työeläkehakemuksesta ilmenee, että hakija on työskennellyt Luxemburgissa, eläkelaitoksen tulee toimittaa jäljennös hakemuksesta, lääkärinlausunnoista ja mahdollisista Luxemburgin työskentelyyn liittyvistä asiakirjoista Eläketurvakeskuksen ulkomaisten eläkeasiain jaostoon. Hakijalle lähetetään jaostosta eläkehakemuslomake täytettäväksi. Hakija palauttaa lomakkeen Eläketurvakeskukselle, josta hakemus toimitetaan asianomaiselle luxemburgilaiselle vakuutuslaitokselle suoraan tai yhdyselimen kautta käsiteltäväksi. Hakemukseen liitetään yhdyselinten välinen yhteydenpitolomake, jolla voidaan pyytää ja välittää mm. eläkelaitosten tarvitsemia lisätietoja.

Kun luxemburgilaisesta hakemuksesta ilmenee, että henkilö on työskennellyt ja/tai asunut myös Suomessa, luxemburgilainen vakuutuslaitos toimittaa hakijalle täytettäväksi suomalaiset eläkehakemuslomakkeet, joita Eläketurvakeskus ja Kansaneläkelaitos ovat toimittaneet Luxemburgiin. Lomakkeet ovat kaksikielisiä (suomi/saksa), ja työeläkehakemuslomakkeiden tunnus on SF/LUX 8A.

SF/LUX 8A-lomakkeiden, lääkärinlausuntojen ja Suomen työskentelyjä koskevien liitteiden lisäksi luxemburgilainen yhdyselin lähettää Suomeen edellä mainitun yhteydenpitolomakkeen. Eläketurvakeskus selvittää yhteydenpitolomakkeen ja hakemuslomakkeen perusteella vireilletulopäivän ja merkitsee sen hakemukseen ennenkuin toimittaa sen edelleen eläkelaitokselle.

Suomen lainsäädännön mukaista viivästymiskorotusta laskettaessa katsotaan Suomen eläkehakemus vasta silloin jätetyksi, kun se saapuu asianomaiselle suomalaiselle eläkelaitokselle tarpeellisine liitteineen.

LA/Tarja Heinilä-Hannikainen

21.3.1991

5.1.1

Tiedottaminen päätöksistä, eläkkeensaajaa tai olosuhteita koskevat muutostiedot

Eläkeasiassa annettu päätös toimitetaan suoraan hakijalle. Kielenä päätöksissä voidaan käyttää suomea tai ruotsia. Yhdyselimet toimittavat toisilleen tiedot päätöksistä. Vakuutuslaitosten tulee ilmoittaa yhdyselinten välityksellä toisilleen tiedot, jotka saattavat vaikuttaa etuudensaajan oikeuteen toisen sopimuspuolen lainsäädännön mukaisiin etuuksiin. Tämän vuoksi Suomen työeläkepäätöksessä on kehoitettava etuudensaajaa ilmoittamaan olosuhteissaan tapahtuneista muutoksista.

Eläketapahtumailmoitukset annetaan normaalisti. Eläketapahtumakorttia täytettäessä on otettava huomioon seuraavaa:

Jos eläkkeensaaja tai hakija on Luxemburgin kansalainen, merkitään eläketapahtumakortin ruutuun 53 kansalaisuustunnukseksi valtiokoodiluettelon mukaisesti 024. Ruutuun 54 merkitään saajan asuinmaa valtiokoodiluettelon mukaan.

5.2

Etuuksien pidättäminen

Sopimusmaan myöntämiä etuuksia voidaan pidättää toisen sopimusmaan pyynnöstä sen hyväksi kolmessa eri tilanteessa. (Sopimuksen 40 artikla).

1. Etuuden pidättäminen toisen sopimusmaan vakuutuslaitoksen hyväksi on mahdollista, jos toisen sopimusmaan vakuutuslaitos on maksanut etuudensaajalle liikaa etuutta. Tällöin voidaan pidättää etuudensaajalle maksettavasta etuudesta enintään se määrä, joka vastaa hänelle maksettua lii-
kasuoritusta. Molempien etuuksien ei ole välttämätöntä kohdistua samaan aikaan eikä molemmista maista suoritettavien etuuksien tarvitse olla toisiaan vastaavia. Sen sijaan pidättämisen ehtona on, että sekä pidättämistä pyytävän että pidättämisen suorittavan sopimusmaan oma lainsäädäntö sallii kysymyksessä olevan menettelyn. Edellytysten täytyessä pidättämisen suorittanut vakuutuslaitos siirtää pidättämänsä summan sitä pyytäneelle toisen sopimusmaan vakuutuslaitokselle.
2. Etuuksien pidättäminen maasta toiseen on mahdollista myös, jos toisen sopimusmaan vakuutuslaitos on maksanut etuuden ennakkoa samalta ajalta,

LA/Tarja Heinilä-Hannikainen

21.3.1991

jolta etuuden saajalla on oikeus saada vastavaa etuutta toisesta sopimusmaasta. Tällöin siis edellytetään, että molemmissa maissa on kysymys toisiaan vastaavista etuuksista ja että etuudet kohdistuvat samaan aikaan. Pidättäminen on tällöin mahdollista vain, jos se vastaavassa tilanteessa olisi mahdollista sen maan lainsäädännön mukaan, jota pidättämisen suorittanut vakuutuslaitos soveltaa.

3. Sopimusmaan vakuutuslaitos voi suorittaa pidättämisen toisen sopimusmaan sosiaalihuoltoa antavan laitoksen pyynnöstä, jos etuuden saaja on saanut toisesta sopimusmaasta sosiaalihuoltoa samalta ajalta, jolta hänellä on ollut oikeus saada etuuksia toisesta sopimusmaasta. Tällöin edellytetään, että sosiaalihuoltoa antavalla laitoksella on oikeus takaisinmaksuun etuudensaajan etuudesta. Lisäksi vaaditaan, että pidättämisen suorittaneen vakuutuslaitoksen soveltama lainsäädäntö sallii kysymyksessä olevan pidättämisen. Jos nämä edellytykset täyttyvät, samalta ajalta maksettavasta etuudesta voidaan pidättää sosiaalihuollon kustannuksia vastaava määrä, ja siirtää tämä määrä pidättämisvaatimuksen esittäneelle laitokselle.

5.3

Valituksen jättäminen

Eläkeasiaa koskeva valitus katsotaan määräajassa jätetyksi, jos se on jätetty määräajan kuluessa sellaiselle toisen sopimusmaan viranomaiselle tai vakuutuslaitokselle, jolle voidaan jättää sen oman lainsäädännön mukaiset valitukset.

5.4

Lääkärintarkastusten suorittaminen

Eläketurvakeskus tai Kansaneläkelaitos Suomessa ja asianomainen eläkelaitos Luxemburgissa voivat suorittaa toimeenpanosopimuksen perusteella toisen sopimusmaan vakuutuslaitoksen pyynnöstä lisälääkärintarkastuksia. Lääkärintarkastuksen suorittamista voidaan pyytää joko työkyvyttömyyseläkkeen hakijasta tai saajasta. Näiden lääkärintarkastusten kustannukset korvaa niitä pyytänyt laitos.

5.5

Tilastot

Sopimuspuolten yhdyselinten on toimitettava toisilleen vuosittain tilastot siitä, montako eläkettä ja minkä suuruisia eläkkeitä on kunakin vuonna maksettu toiseen sopimusmaahan.

LA/Tarja Heinilä-Hannikainen

21.3.1991

6

SOPIMUKSEN SIIRTYMÄSÄÄNNÖKSET

Jo ennen sopimuksen voimaantuloa täyttyneet vakuutuskaudet voidaan ottaa huomioon eläkeoikeuden syntymiseksi. Eläkkeen maksaminen sopimuksen perusteella alkaa kuitenkin aikaisintaan sopimuksen voimaantulosta lukien.

Sopimusmääräyksiä sovelletaan myös niihin eläketa-
pahtumiin, jotka ovat sattuneet ennen sopimuksen voimaantuloa.

Jos etuuksia ei ole maksettu tai niiden maksaminen on keskeytetty edunsaajan kansalaisuuden vuoksi tai siksi, ettei hän ole asunut etuuden myöntävässä maassa, etuutta aletaan suorittaa siihen oikeutetun hakemuksesta sopimuksen voimaantulosta lukien. Tällöin edellytetään, ettei etuudensaajan vakuutusmaksuja ole palautettu. Jo myönnettyt etuudet voidaan myös hakemuksesta tarkistaa sopimuksen voimaantullella. Tarkistaminen voi tapahtua myös ilman hakemusta. Etuuden tarkistaminen ei voi johtaa sen vähentämiseen.

Vaikka oikeus etuuteen olisi sopimusmaan lainsäädännön mukaan lakannut tai vanhentunut, sitä koskevia säännöksiä ei sovelleta, jos etuushakemus tehdään kahden vuoden kuluessa sopimuksen voimaantulosta. Jos hakemus on tehty kahden vuoden määräajan kulu-
tua, oikeus etuuteen alkaa hakemuksen jättöpäivästä lukien, ellei oikeutta ole menetetty tai rajoitettu. Jos asianomaisen sopimusmaan lainsäädännössä on etuuden alkamista koskevia sopimusmääräystä edullisempia säännöksiä, niitä sovelletaan.

LA/Tarja Heinilä-Hannikainen

21.3.1991

7

LUETTELO SOPIMUKSEN TARKOITTAMISTA YHDYSELIMISTÄ

1

Suomessa

Eläkevakuutus: Eläketurvakeskus
PL 11
00521 HELSINKI

Kansaneläkelaitos
PL 640
00101 HELSINKI

Sairausvakuutus: Kansaneläkelaitoksen sairausvakuutusosasto
PL 450
00101 HELSINKI

Tapaturmavakuutus:

Tapaturmavakuutuslaitosten Liitto
Bulevardi 28
00120 HELSINKI

Muut sopimusasiat:

Sosiaali- ja terveysministeriö
Vakuutusosasto
PL 267
00171 HELSINKI

2

Luxemburgissa

Kaikki sosiaalivakuutusalat:

Sosiaaliturvan yleinen tarkastuslaitos
(Inspection générale de la sécurité sociale)
26 rue Zithe
L-1013 LUXEMBOURG